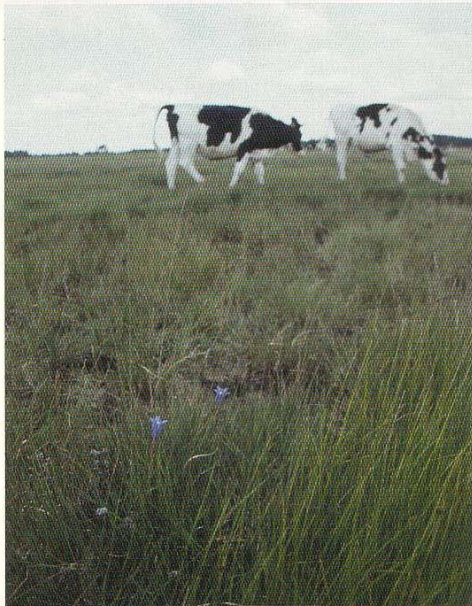


zoek naar de juiste balans



De Vlinderstichting

Het gentiaanblauwtje kan profiteren van begrazing maar overbegrazing in de zomer vormt een bedreiging.

zoals voedselrijk grasland boven heide, waardoor verschillen in begrazingsdruk ontstaan. Deze voorkeur varieert met de seizoenen. Verder worden delen van een terrein in de buurt van waterpartijen en schaduwplekken sterk benut.

Onder natuurlijke omstandigheden is de begrazingsdruk niet constant. De dichtheden van de grazers variëren, niet zelden schoksgewijs, onder invloed van het voedselaanbod, het weer, ziekten en roofdieren. Ook in het vroegere halfnatuurlijke landschap veranderden de aantallen dieren, maar dan door ingrijpen van de mens en economische ontwikkelingen. In het natuurbeheer wordt deze veranderlijkheid nogal eens buiten beschouwing gelaten, waardoor een eenmaal gekozen begrazingsdruk simpelweg voor langere tijd gehandhaafd blijft. Al bestaat er nog weinig ervaring met het werken met variabele dichtheden, toch valt dit te overwegen. Zo is het bekend dat de vlinderrijkdom gebaat is bij een korte periode van braaklegging (Balmer & Ehrhardt, 2000). De Sint Pietersberg was nooit zo soortenrijk als in het halfopen landschap in de periode 1900-1940 toen begrazing en akkerbouw werden beëindigd (Van Swaay, 1996). Helaas nam deze soortenrijkdom weer af toen struweel en bos zich sloten. Tijdelijke over- en onderbegrazing kunnen dus een toegevoegde waarde hebben,

maar dit moet uiteraard met zorg gebeuren om het verdwijnen van soorten te voorkomen.

Op een termijn van tientallen jaren veroorzaken de grazende dieren en de zich ontwikkelende vegetatie veranderingen in het aanzien van het landschap. Er bestaat nog grote onduidelijkheid in hoeverre en onder welke omstandigheden begrazing een halfopen karakter van het landschap kan handhaven. Zonder verder ingrijpen winnen struweel en bosopslag meestal gestaag terrein. Maar aan de andere kant ontstaan in oudere bossen ook open plekken door plagen, storm en aftakelende bomen. In een voldoende groot gebied zou er op lange termijn dus een dynamisch evenwicht kunnen ontstaan met grazers die het dichtgroeien van open plekken zodanig vertragen dat er steeds een zeker aandeel aan open plekken aanwezig blijft - en daar moeten veel van onze dagvlinders het van hebben.

Wild of vee? Wanneer we het over grazende dieren hebben, denken velen ongetwijfeld aan koeien, paarden, schapen en misschien ook geiten. Dit is een eenzijdige afspiegeling van het assortiment aan vroegere wilde plantenetters met oerlund, tarpan, edelhert, ree en - niet te vergeten - wild zwijn en bever. Onder de wilde herbivoren bevinden zich meer soorten met een voorkeur voor houtige planten. Hun invloed op het oprukkende bos zou dus groter geacht moeten worden dan die van het vee. Daarvan zou in het natuurbeheer meer gebruik kunnen worden gemaakt.

Wilde dieren verblijven uiteraard steeds het hele jaar rond buiten. Ze vertonen een kenmerkende sociale structuur van kuddes, kleinere groepen of solitaire dieren met gevolgen voor de ruimtelijke spreiding van de dieren. En er is bij wilde dieren sprake van populatiegroei en sterfte, waardoor de begrazingsdruk varieert over de seizoenen en de jaren. Bij vee is dit alles uitzonderlijk. Daardoor is de invloed van begrazing door vee vaak nogal eenvormig en bovendien geconcentreerd in het groeiseizoen, wanneer ook vlinders het meest kwetsbaar zijn. Gelukkig realiseert men zich dit steeds meer en wordt er vaker gezocht naar alternatieven.

Problemen met begrazing Zijn er problemen met begrazing? Jazeker. Een deel van de problemen heeft te maken met een gebrek aan kennis. Welke diersoorten kunnen het beste worden ingezet in een gegeven type terrein? Bij welke dichtheden en in welk seizoen? Maakt het uit wanneer de dichtheden variëren en welk veeras wordt gebruikt? Over de verschillen tussen soorten in vaste dichtheden weten we al vrij veel, maar over de invloed van combinaties van soorten of een variabele begrazingsdruk weer heel weinig. En over verschillen tussen rassen doen